

hajanja statične umirjenosti v še vedno disciplinirano, a vendar ustvarjalno *tektoniko*: naturalistični odsev zunanje pojavnosti v tem primeru nujno stopa v ozadje, umika se notranji logiki izgrajevanja na načelu likovno težjih in lažjih, pravokotnih in trikotnih ploskev (zlasti Kompozicija III, V, VII, IX). Treba je priznati samo eno: ob upoštevanju Da Vincijevih besed o lepoti mikrostruktur (»... poglejte z vlago prekrita zidove ali kamenje neenakih barv...« — iz Traktata o slikarstvu) in modernega, geometrijskega koncepta, je Debenjak uspel realizirati novo kvaliteto, katere vrednost postaja smiselna tudi zunaj grafičnega, torej reproduktivnega področja, saj so praktično tudi Debenjakovi rafinirani barvni grafični listi že skoraj unikat.

Aleksander Bassin

RAZSTAVA BE-54. Vse kaže, da je bila napoved o formiranju skupin med slovenskimi likovniki, ki sem jo izrazil na začetku leta, realna, upošteva je nujnost kvantitetne in kvalitetne stopnje, do katere se je prebil v tem času slovenski likovni izraz. Potreba po taki aktivni obliki vzpostavljanja stika s publiko, ki pač ne zahaja v ateljejske prostore oziroma doživlja stik z likovnostjo v vsakdanjem življenju le v najbolj splošni obliki, v funkcionalno oblikovanem uporabnem predmetu, se kaže ne samo v Ljubljani kot središču, temveč prodira na široko tudi izven nje: poleg Maribora in Slovenj Gradca vodijo kontinuirano razstavno politiko tudi Kranj, Škofja Loka, Piran. Upati je, da bo taka koncentracija razširila in poglobila zanimanje (vsaj to), če že ne pobudila bistven preokret v naši (še nizki) likovni kulturi. Drugo, in ne obrobno vprašanje, ki je ta hip še odprto, za marsikaterega likovnika pa akutno in pereče, je materialna kompenzacija družbe (privatna je skromna) tem aktivnim likovnim delavcem, saj postaja v praksi celo tisti minimalni (skoraj obvezni) odkup centralne odkupne komisije ogrožen ob nerednem prilivu oziroma odmeri sredstev. Konfrontacija je jasna: likovni delavci (naziv umetnik počasi preživlja svojo dobo) iz dneva v dan ne opravičujejo, temveč tudi že poglobljajo svoj odnos do prostora, v katerem in za katerega delajo — preostaja edino še povračilo za to delo, kolikor njegov rezultat vzdrži oceno objektivnih meril.

Skupina BE-54 je kot prva razstavila v Mestni galeriji, na preteklo dobo osmih let, ko je nastopila prvič, jo veže prej simboličen prizvok kot pa kontinuiteta, saj so do danes razstavili razen leta 1958 samo še enkrat (1960). Zasedba razstavljalcev se je menjavala — prvi so bili hkrati tudi prvi absolventi ljubljanske akademije, ki so zase in za druge kolege v nižjih letnikih leta 1954 organizirali izlet v Benetke na bienale sodobne umetnosti. Na eni strani spoznanje in praktično skoraj prvi stik s sodobnimi likovnimi gibanji po svetu, na drugi strani pa ta (sicer nedelovni) skupni nastop, sta dva momenta, ki sta napovedala nadaljnje aktivno delovanje.

Imena, kot so med kiparji Peter Černe, Tone Lapajne in France Rotar oziroma med slikarji Andrej Jemec in Bogdan Meško (na razstavi je bil prvi zastopan z risbami, drugi pa z grafiko), so toliko znana, da se ob njih, čeprav so razstavili večinoma nova, vendar v svojem konceptu brez izrazitejših odstopanj ali inovacij, zasidrana dela, ne bi posebej zadržali. Po daljšem presledku pa so se (vključeni v omenjeno skupino) ponovno predstavili slikarji

Rudolf Kotnik, Viktor Snoj (še iz prve zasedbe) in Štefan Planinc. Kotnika in Snoja je oplodil informel — spontano vrenje, ki ni pustilo omejevat niti prostora niti ni iskalo stika s tradicijo; smisel njegovega nastanka je prav v nasprotju s pojmi, kot je stil, dokončna formulacija, ampak samo vmesna stopnja, hotenje. Zdi se, da je bil Snoj v njegovem razumevanju manj dosleden; na to opozarja že sama vsebinska »aplikacija« njegove strukturalne fature (manj sproščene v barvah, kjer bi bilo pričakovati več vehementnosti, arogantnosti, ne pa usklajevanja), ki je izrazito imaginarno-nadrealne narave. Kotnik je večji eksperimentator, v nekem smislu pa tudi bolj pronicljiv odkrivalec novih, sintetiziranih kvalit. Njegovi šivi — kot poskus ustvarjanja nove dimenzije v štafelajnem slikarstvu — delajo porozno, nemirno strukturo; to Kotnik danes tonira v sugestivnih, vendar vizionarnih zvenih, vizionarnih prav toliko, kot so oblike okvirov, v katere vklepa svoj slikarski »preplet«, hkrati pa skuša z njim oblikovati ambient, ki naj potegne obiskovalca vase; v tem smislu bi moral biti ustvarjen tudi aranžman njegovih del, ne pa na liniji običajnega odnosa gledalec — slika. Planinc je še pred časom izpovedoval bivanje v nekem prasketu, polnem nadrealne bizarnosti, ki jo je ustvarjala kompozicija mikroskopskih in rentgenskih videnj človekovega telesa v morbidnem zelenkastem siju. V novih delih se spet vrača v (po formi) zunanji pojavnosti adekvatnejšo predmetnost, ki razkriva tendence po skoraj klasični urejenosti. Toplejša barvna skala, ki preveva te težke sanje, dopolnjuje Planinčevo grotesko, v kateri bi želeli, da bi še nadalje prevladal tisti njegov tipični jedki, tragični moment, pa čeprav na račun odklona od sedanje umirjene urejenosti.

Aleksander Bassin

KOMENTARJI, GLOSE

POGLED NA EVROPO. Od jaltske konference februarja 1945. do danes se je svet izredno spremenil. Mimo je šlo že dvajset let — skoraj ena generacija. Na zemljevidu sveta so se pojavile nove države, tudi nove nacije. Kdo je takrat vedel za Pakistan, vedeli smo samo za indijske muslimane.

Spremenil se je zemljevid Azije, Afrike. Leta 1960 je prišla pomlad tudi v Afriko. Prišla je pozno, v Evropi je bila pred več kot sto leti — 1848.

Izginili so kolonialni imperiji, »Indian Raj«, tvorba britanskega kolonializma, je že zgodovina, danes imamo republiko Indijo. Od nekdanjih čezmorskih cesarstev so ostali le še drobci, ironija zgodovine je, da je najbolj konservativna evropska država, Portugalska, obdržala še vse svoje posesti v Afriki — Angola, Mozambik, pa tudi v azijskih vodah — Macao, Timor.

»Živimo v najbolj revolucionarnem razdobju svetovne zgodovine,« je pred leti zapisal znani ameriški komentator Walter Lippmann. In res, pred našimi očmi se spreminja slika sveta. Velike religije Azije so nastale v razdobju in ozračju, ki so nam ga ohranile le stare kronike. Današnje spremembe so v razdobju, ko prehajamo že v atomsko stoletje.

Zibelka naše civilizacije je bila v dolini Evfrata in Tigrisa, v Mezopotamiji. Pozneje se je preselila na obale vzhodnega Sredozemlja, težišče zahodnega sveta je zdaj na obalah Atlantika. Tu so koncentrirana največja bo-